ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 2026

Vyhlásené: 14. 3. 2026 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

**Obsah dokumentu je právne záväzný.**

**40**

**NÁLEZ**

**Ústavného súdu Slovenskej republiky**

PL. ÚS 21/2023-63

**V mene Slovenskej republiky**

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca), Roberta Šorla a Martina Vernarského o návrhu **verejného ochrancu práv** na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 10 ods. 11 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky samostatne, ako aj v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 39 ods. 1 a čl. 41 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky takto

**r o z h o d o l :**

1. Ustanovenie § 10 ods. 11 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **n i e j e v s ú l a d e** s čl. 12 ods. 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 41 ods. 8 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Vo zvyšnej časti návrhu **n e v y h o v u j e .**

**O d ô v o d n e n i e :**

**I.**

**Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov**

1. Ústavnému súdu bol 4. novembra 2020 doručený návrh verejnej ochrankyne práv (ďalej len „navrhovateľka“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade ustanovení § 10 ods. 11 a § 10 ods. 18 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom zabezpečení policajtov“) s čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 2 a 3 ústavy samostatne, ako aj v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 39 ods. 1 a čl. 41 ods. 5 ústavy.
2. Navrhovateľka 4. júna 2021 oznámila ústavnému súdu, že Národná rada Slovenskej republiky schválila zákon č. 221/2021 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Týmto zákonom došlo k zmene § 10 ods. 18 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov, a to spôsobom, v ktorého dôsledku podľa navrhovateľky odpadli dôvody, pre ktoré v tejto časti iniciovala konanie o súlade daného ustanovenia s ústavou. V časti predmetného ustanovenia preto navrhovateľka vzala svoj návrh späť, pričom v časti týkajúcej sa § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov na svojom návrhu zotrvala.

3. V priebehu prípravy veci na jej predbežné prerokovanie došlo k uplynutiu funkčného obdobia navrhovateľky a k zvoleniu nového verejného ochrancu práv (ďalej len „navrhovateľ“), ktorého sudca spravodajca požiadal o vyjadrenie, či zotrváva na návrhu v časti, v ktorej nedošlo k jeho späťvzatiu. Navrhovateľ listom z 12. septembra 2023 ústavnému súdu oznámil, že na návrhu v časti namietaného nesúladu § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov (ďalej aj „napadnuté ustanovenie“) trvá.

4. Ústavný súd následne 20. decembra 2023 uznesením č. k. PL. ÚS 21/2023-26 prijal na ďalšie konanie návrh v časti, v ktorej sa týka (ne)súladu § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov s označenými článkami ústavy, a vo zvyšnej časti zastavil konanie.

5. Navrhovateľka svoj návrh odôvodnila takto: „*Súvisiaci § 10 ods. 1 písm. a) a b) zákona o sociálnom zabezpečení policajtov priznáva nárok na materské hradené zo systému povinného nemocenského zabezpečenia prioritne policajtke – matke, ak v dôsledku tehotenstva alebo osobnej starostlivosti o narodené dieťa nevykonáva štátnu službu, z ktorej je nemocensky zabezpečená, a spĺňa ďalšie zákonné podmienky.*

*Podľa § 10 ods. 10 písm. a) a b) zákona o sociálnom zabezpečení policajtov môže vzniknúť nárok na materské policajtom a policajtkám s iným rodinným vzťahom k dieťaťu za predpokladu, že prevzali dieťa do osobnej starostlivosti a spĺňajú ďalšie zákonné podmienky. Prevzatie dieťaťa do osobnej starostlivosti zo strany policajta – otca sa pritom neposudzuje materiálne, ale je legislatívne definované v § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov. Z tohto dôvodu sa za prevzatie dieťaťa do osobnej starostlivosti zo strany policajta považujú napr. situácie, keď matka dieťaťa nie je z rôznych dôvodov schopná starať sa o dieťa (z dôvodu smrti, zdravotného stavu, rozhodnutia o zverení dieťaťa).*

***Policajtovi – otcovi však § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov nepriznáva nárok na materské v prípade, ak sa dohodne s matkou dieťaťa na tom, že po pôrode prevezme dieťa do osobnej starostlivosti. Na rozdiel od policajtov – otcov ostatným zamestnancom, či už v súkromnej sfére, alebo štátnym zamestnancom – otcom (resp. všetkým ostatným povinne nemocensky zabezpečeným/poisteným otcom), zákonodarca priznáva nárok na materské aj vtedy, ak prevzali dieťa do osobnej starostlivosti po dohode s matkou dieťaťa za splnenia ďalších podmienok [§ 49 ods. 1 a 2 písm. d) zákona o sociálnom poistení].“***

6. Podľa navrhovateľky v súlade s § 10 ods. 1 písm. a) a ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom zabezpečení policajtov predstavuje materské „*dávku primeraného hmotného zabezpečenia v prípade, ak osoba v dôsledku tehotenstva alebo osobnej starostlivosti o narodené dieťa nevykonáva (nemôže vykonávať) svoju prácu, resp. štátnu službu a má preto charakter dávky podľa čl. 39 ods. 1 ústavy, ak je nespôsobilosť na prácu spôsobená tehotenstvom alebo potrebou zabezpečenia osobnej starostlivosti o dieťa v období krátko po narodení, ale súčasne má charakter aj dávky pomoci štátu rodičom, ktorí sa osobne starajú o svoje dieťa v období krátko po pôrode (čl. 41 ods. 5 ústavy). Práve z tohto dôvodu sa výplata materského vylučuje s paralelným vyplácaním rodičovského príspevku a ak je rodičovský príspevok vyšší ako materské, tak jeho výplata má prednosť. Zvýhodnenie žien počas tehotenstva má charakter pozitívnej diskriminácie vychádzajúcej zo snahy vyrovnať znevýhodnenie žien v pracovných pomeroch, ktoré je dané na základe biologických dôvodov v období tehotenstva. Takýto stav je nepochybne žiaduci a akceptovaný aj ústavou (čl. 39 ods. 1 a čl. 41 ods. 2 ústavy).*

*Na rozdiel od tehotenstva, ktoré je dané biologickými danosťami ženy (matky) a na ktoré sú preto viazané výhody, ktoré možno priznať v zásade len ženám, starostlivosť o dieťa po pôrode prešla postupným vývojom, pričom sa dlhodobo upúšťa od stereotypného pohľadu, že výchova detí a starostlivosť o ne je výsostnou úlohou ženy – matky. V modernej spoločnosti chápeme postavenie otca a matky pri výchove spoločných detí ako rovnocenné a konsenzuálne. Rodičia sa preto dohodnú, kto z nich dvoch sa bude po pôrode starať o dieťa, pričom starostlivosť ktoréhokoľvek z rodičov o dieťa sa chápe ako rovnocenná. Odrazom spoločenského vývoja je aj ústava, ktorá po narodení dieťaťa rešpektuje rovnaké, rovnocenné právo oboch rodičov na*

*starostlivosť oň a jeho výchovu (čl. 41 ods. 4 ústavy), ako aj právo na pomoc štátu pre oboch rodičov (bez ohľadu na ich pohlavie) pri výchove a starostlivosti o dieťa (čl. 41 ods. 5 ústavy).*".

7. Navrhovateľka tvrdí, že na takto definovaný ústavný stav reaguje aj zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej službe príslušníkov"), keď v súvislosti s pôrodom a so starostlivosťou o dieťa priznáva policajtke – matke dovolenku po dobu 34 týždňov (§ 152 ods. 1 zákona o štátnej službe príslušníkov), z čoho spravidla 6 týždňov pripadá na obdobie pred pôrodom (§ 153 ods. 3 zákona o štátnej službe príslušníkov) a zvyšok na obdobie po pôrode. Sám zákonodarca predpokladá, že po pôrode je pre policajtku – matku potrebný na zotavenie čas v zásade 6 týždňov (§ 152 ods. 5 zákona o štátnej službe príslušníkov). Po vyčerpaní časti materskej dovolenky vzťahujúcej sa na pôrod a zotavenie je na rozhodnutí policajtky – matky, či ďalej zostane na materskej dovolenke (resp. jej časti pripadajúcej na starostlivosť o dieťa) alebo sa vráti do výkonu služby a starostlivosť o dieťa prenechá otcovi. Zákon o štátnej službe príslušníkov tiež stanovuje, že rodičovská dovolenka patrí aj otcovi (policajtovi), pokiaľ sa osobne stará o narodené dieťa, a to v rovnakom rozsahu ako matke (policajtke) materská dovolenka (§ 152 ods. 1 zákona o štátnej službe príslušníkov). **V podstatnom rovnaké podmienky platia pre materskú, resp. rodičovskú dovolenku všetkých zamestnancov v Slovenskej republike** (§ 166 a § 169 Zákonníka práce), **ako aj pre štátnu službu profesionálnych vojakov** (pokiaľ zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších prepisov neupravuje inak – § 1 ods. 2 a § 131 predmetného zákona).

8. Napriek tomu, že zákon o štátnej službe príslušníkov umožňuje policajtovi – otcovi čerpať rodičovskú dovolenku v rozsahu materskej dovolenky policajtky – matky, ak po dohode s matkou dieťaťa prevezme dieťa do osobnej starostlivosti, § 3 ods. 8 písm. a) zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon o sociálnom zabezpečení policajtov neumožňujú takémuto policajtovi – otcovi vyplácať materské (zo systému povinného nemocenského zabezpečenia). Môže mu byť vyplácaná v zásade len nižšia štátna sociálna dávka – rodičovský príspevok, i keď splnil zákonnú požiadavku dĺžky nemocenského zabezpečenia potrebnú pre vyplácanie materského. Pritom policajtke – matke, ktorá sa rozhodne ďalej pokračovať v osobnej starostlivosti o dieťa a čerpať materskú dovolenku aj po narodení dieťaťa (resp. po dočerpaní povinných 6 týždňov materskej dovolenky), je vyplácané za rovnakú starostlivosť o dieťa počas rovnakého obdobia materské zo systému povinného nemocenského zabezpečenia, ktoré je spravidla vo vyššej sume ako rodičovský príspevok. Rovnako je potrebné uviesť, že **zatiaľ čo policajtovi – otcovi, ktorý po dohode s matkou dieťaťa prevzal dieťa do osobnej starostlivosti, nevzniká nárok na materské (§ 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov), iní zamestnanci – otcovia za splnenia rovnakých podmienok majú nárok na vyplácanie materského zo systému povinného nemocenského poistenia ako dávky sociálneho zabezpečenia vyššej ako rodičovský príspevok**.

9. Navrhovateľka z týchto dôvodov žiada o preskúmanie ústavnej udržateľnosti napadnutého ustanovenia. Nespochybňuje pritom skutočnosť, že práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a čl. 41 ods. 5 ústavy (do ktorých rozsahu patrí aj dávka materské) majú charakter sociálnych práv, teda takých práv, pri ktorých sa vyžaduje pozitívne plnenie štátu, a tento má preto širokú mieru voľnej úvahy, ako realizáciu týchto práv v praxi nastaví. Uvedené však nemožno chápať tak, že úvaha zákonodarcu o úprave hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv je neobmedzená, prípadne hraničiaca so svojvôľou. Aj pri vymedzovaní obsahu hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv nesmie zákonodarca siahnuť do ich podstaty (čl. 13 ods. 4 ústavy) a musí rešpektovať aj ďalšie ústavné imperatívy a princípy (princíp právneho štátu – čl. 1 ods. 1 ústavy, princíp rovnosti v dôstojnosti a právach – čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 3 ústavy, zákaz diskriminácie – čl. 12 ods. 2 ústavy a pod.).

10. **Napadnutá právna úprava však zo skupiny policajtov – rodičov osobne sa starajúcich o dieťa v období krátko po pôrode vyčlenila policajtov – otcov, ktorým napriek tomu, že po dohode s matkou dieťaťa prevzali dieťa do osobnej starostlivosti a nemohli pokračovať vo výkone svojho zamestnania, nepriznáva rovnakú úroveň sociálneho zabezpečenia prostredníctvom materského vyplácaného zo systému povinného**

**nemocenského zabezpečenia ako policajtkám – matkám v obdobnej situácii. Toto vyčlenenie sa pritom deje v spojitosti s výkonom základných práv – práva na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu (čl. 39 ods. 1 ústavy) a práva rodičov na pomoc štátu pri starostlivosti o dieťa (čl. 41 ods. 5 ústavy). Dôvodom vyčlenenia v rámci skupiny policajtov pri prístupe k materskému je podľa názoru navrhovateľky pohlavie rodiča dieťaťa, ktorý sa o dieťa v období po pôrode stará. V súlade s čl. 12 ods. 2 ústavy ide o jeden z výslovne zakázaných dôvodov.** Vyčlenenie policajtov – otcov bolo podľa navrhovateľky týmto otcom na príťaž, keďže im bol odňatý prístup k materskému, čiže k potenciálne vyššej úrovni sociálneho zabezpečenia pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a k vyššej úrovni pomoci rodičovi osobne sa starajúcemu o dieťa podľa čl. 41 ods. 5 ústavy, ako poskytuje rodičovský príspevok.

11. Vo vzťahu k pohlaviu ako dôvodu vyčlenenia policajtov – otcov v porovnaní s policajtkami – matkami navrhovateľka uvádza, že pre takéto vyčlenenie nenachádza legitímne a rozumné ospravedlnenie. V tejto súvislosti podľa navrhovateľky nemožno opomenúť, že zákonodarca umožňuje, aby boli policajtmi nielen muži, ale aj ženy. Konštatovanie, že vyplácanie materského policajtom – otcom môže ohroziť plnenie úloh Policajného zboru, by si vyžadovalo podrobnú analýzu počtu policajtov a policajtiek, ako aj toho, koľkých z nich by sa priznanie materského mohlo dotknúť. Takáto analýza navrhovateľke ani nebola predložená a ani nie je dostupná. Navrhovateľka preto trvá na svojom závere, že dotknutá právna úprava nie je v súlade s príslušnými referenčnými normami.

## II.
## Stanoviská účastníkov konania, vedľajšieho účastníka a ďalší priebeh konania

### II.1. Stanovisko Národnej rady Slovenskej republiky:

12. Národná rada sa v stanovisku z 18. apríla 2024 vyjadrila k návrhu navrhovateľky tak, že ústavnému súdu zaslala návrh napadnutého zákona s dôvodovou správou a prepisom rozpravy k nemu a oznámila, že k predmetnej veci nebude zaujímať meritórne stanovisko.

### II.2. Stanovisko vlády Slovenskej republiky:

13. Vláda zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky vo svojom stanovisku z 25. marca 2024 zdôraznila, že napadnuté ustanovenie je súčasťou osobitnej zákonnej úpravy sociálneho zabezpečenia príslušníkov ozbrojených a bezpečnostných zložiek a predstavuje *lex specialis* k všeobecnej úprave sociálneho zabezpečenia, pričom v tomto osobitnom zákone má byť „*komplexne riešená problematika sociálneho zabezpečenia osôb, ktoré vykonávali a vykonávajú štátnu službu v uvedených ozbrojených a bezpečnostných zložkách, a ich sociálne zabezpečenie pozostáva nielen z nemocenského zabezpečenia, kde jednou z dávok tohto zabezpečenia je dávka materské, ale aj z úrazového zabezpečenia, z výsluhového zabezpečenia a zo služieb.*“.

14. Vláda, vychádzajúc najmä zo špeciálnej povahy a oddelenosti napadnutej úpravy od všeobecných pravidiel sociálneho zabezpečenia, uvádza, že „*medzi nárokmi vyplývajúcimi zo všeobecného systému sociálneho poistenia upravenými zákonom o sociálnom poistení a nárokmi vyplývajúcimi z osobitného systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov upravených zákonom o sociálnom zabezpečení policajtov sú viaceré rozdiely. Ide pri tom o rozdiely v posudzovaní nárokov na dávky, ako aj rozdiely pri určovaní výšky týchto dávok.*“.

15. Podľa vlády síce osobitný systém sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov „*bol vytvorený práve so zámerom zabezpečiť policajtom a vojakom širší rozsah nárokov v sociálnom zabezpečení, odôvodnený práve osobitným postavením tejto skupiny osôb k štátu*“, avšak nie je možné vylúčiť, „*že vytvorenie samostatného, osobitného systému sociálneho zabezpečenia príslušníkov ozbrojených a bezpečnostných zborov poskytuje priestor aj pre prijímanie nevyhnutných opatrení na zabezpečenie úloh štátu v oblasti bezpečnosti.*“.

16. V podaní vlády tak paralelné pôsobenie „*dvoch samostatných, od seba odlišných systémov sociálneho poistenia (zabezpečenia) v rámci právneho poriadku Slovenskej republiky samozrejme predpokladá, že popri sebe existujú dve skupiny ľudí, a to poberatelia dávok zo všeobecného systému sociálneho poistenia (resp. osoby, ktorých nároky sa posudzujú podľa zákona o sociálnom poistení) a poberatelia dávok z osobitného systému sociálneho zabezpečenia*

*(resp. osoby, ktorých nároky sa posudzujú podľa zákona o sociálnom zabezpečení policajtov).*

*Podmienky nárokov na dávky a spôsob určovania ich sumy boli vždy upravené osobitne pre každý systém sociálneho poistenia (zabezpečenia) zvlášť, pričom do dnešného dňa nedošlo ku konštatovaniu zo strany súdov, že by z uvedených dôvodov bola jedna skupina osôb diskriminovaná v porovnaní s druhou skupinou osôb. Práve naopak, v súdnych konaniach, v ktorých sa jedna či druhá strana domáhala vyslovenia nerovnakého zaobchádzania porovnávaním podmienok nároku v rámci toho ktorého systému sociálneho poistenia (zabezpečenia) medzi sebou navzájom, bola súdmi konštatovaná absolútna samostatnosť a odlišnosť týchto dvoch systémov sociálneho poistenia (zabezpečenia).“.*

17. V otázke namietanej diskriminácie považuje vláda za podstatné určiť tzv. komparátor, čiže určiť, či sa dotknuté osoby nachádzajú v porovnateľnej situácii: «*Komparátorom k policajtom – „poistencom“ podľa zákona o sociálnom zabezpečení policajtov nie sú poistenci podľa všeobecného systému sociálneho poistenia (a teda podľa zákona o sociálnom poistení). V opačnom prípade by existencia dvoch samostatných systémov sociálneho zabezpečenia (poistenia) absolútne stratila svoje opodstatnenie. Všetci policajti – „poistenci“ podľa zákona o sociálnom zabezpečení policajtov sú si navzájom komparátormi, z čoho jednoznačne vyplýva, že k žiadnej diskriminácii medzi otcami - zamestnancami a otcami - policajtmi nemôže dochádzať.*»

18. Podľa vlády «*v otázke vzniku nároku na dávku nemocenského poistenia príslušníkmi ozbrojených a bezpečnostných zložiek a ozbrojených síl, tzn. otcami dieťaťa, za rovnakých podmienok, ktoré sú ustanovené vo všeobecnom predpise o sociálnom poistení tak, aby sa uplatňovali aj v rámci osobitného systému sociálneho zabezpečenia, je potrebné poukázať na tú skutočnosť, že aj ustanovenia zákona o sociálnom poistení umožňujú aj policajtom a profesionálnym vojakom, a to za splnenia taxatívne stanovených podmienok upravených práve týmto zákonom, poberať dávku nemocenského poistenia materské, aj na základe dohody s matkou dieťaťa. Na tomto mieste je však potrebné dodať, že inštitút dohody otca s matkou dieťaťa o prevzatí dieťaťa do starostlivosti, ktorej uzavretie sa vyžadovalo podľa zákona o sociálnom poistení na vznik nároku otca - zamestnanca na materské, tento bol s účinnosťou od 1. mája 2021 ako podmienka vypustený zákonom č. 130/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, a to z dôvodu, že predstavuje iba formálny úkon a vo svojej povahe je teda nadbytočnou administratívnou záťažou pre rodičov dieťaťa.*

*Podmienky vzniku nároku na dávky sociálneho zabezpečenia, ako už bolo uvedené, sú upravené odlišne od podmienok vzniku nároku na dávky sociálneho poistenia, pričom tieto nie je možné a ani dôvodné vzájomne porovnávať. Na základe uvedeného tak nie je ani možné porovnávanie podmienok vzniku nároku na dávku nemocenského zabezpečenia – materské s dávkou nemocenského poistenia – materské.*

*Na základe dosiaľ uvedeného vláda konštatuje, že všeobecný predpis o sociálnom poistení umožňuje aj policajtom a profesionálnym vojakom za splnenia taxatívne stanovených podmienok poberať dávku sociálneho poistenia - materské tak, ako je to umožnené „civilným“ otcom.».*

19. Vo vzťahu k otázke legitimity a primeranosti zásahu do zásady rovnakého zaobchádzania vláda odkazuje na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vo veci C-273/97, Angela Maria Sirdar v. Ministry of Defence, tvrdiac, že Súdny dvor „*napriek tomu, že vylúčil existenciu akejkoľvek všeobecnej výnimky zo zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami, ktorá by spočívala v organizácii ozbrojených síl s odôvodnením verejnej bezpečnosti, uznal určitý stupeň voľnej úvahy štátov v prijímaní opatrení, ktoré sú nevyhnutné s cieľom zaručiť verejnú bezpečnosť... Rešpektujúc výnimočnosť a jedinečnosť vzťahu medzi matkou a dieťaťom najmä v čase krátko po pôrode, a súčasne berúc do úvahy práva otca - policajta sa v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky pristúpilo k právnemu zabezpečeniu možnosti čerpania rodičovskej dovolenky pre otca - policajta s nárokom na štátnu sociálnu dávku (rodičovský príspevok), avšak bez nároku na dávku nemocenského zabezpečenia (materské).*

*Tu je potrebné zdôrazniť, že materské nie je jedinou dávkou nemocenského zabezpečenia poskytovanou z finančných zdrojov tvorených z odvodov na poistné na nemocenské zabezpečenie policajtov a vojakov, a teda neodopiera sa prístup k plneniu z nemocenského zabezpečenia ako takého, na ktoré policajt odvádza poistné.*

*Uvedené opatrenie sa považuje za nevyhnutné s cieľom zabezpečiť verejnú bezpečnosť, a teda zabezpečiť efektívne plnenie úloh štátu na úseku ochrany bezpečnosti, životov, zdravia a majetku obyvateľov Slovenskej republiky.*

*Samostatnému a kvalifikovanému plneniu úloh vyplývajúcich z výkonu služby predchádza odborný výcvik a vyžaduje sa fyzická zdatnosť, čo prirodzene predpokladá fakt, že muži aj ženy vo výkone služby sú prevažne nižšieho a stredného veku. V ozbrojených a bezpečnostných zložkách Slovenskej republiky pôsobia v prevažnej väčšine muži.*

*Vzhľadom na vek mužov – policajtov, profesionálnych vojakov je dôvodné predpokladať, že zakotvenie nároku na dávku nemocenského zabezpečenia – materské v takom rozsahu, ako to je upravené vo všeobecnom predpise o sociálnom poistení by spôsobovalo výraznú, opakovanú a neplánovateľnú destabilizáciu (hoci aj vždy na obmedzený čas) personálnych kapacít v rámci ozbrojených a bezpečnostných zložiek, ktoré sa podieľajú na plnení úloh štátu v oblasti ochrany a bezpečnosti.*

*Za všetko možno spomenúť súčasný stav v Policajnom zbore, kde nie sú naplnené personálne kapacity. Taktiež nemožno opomenúť aktuálnu zvýšenú odchodnosť policajtov a profesionálnych vojakov.*

*Štát je povinný plniť si svoje úlohy v oblasti bezpečnosti, pričom bezpečnosť, ochrana života, zdravia a majetku obyvateľov Slovenskej republiky je verejným záujmom, ktorý má nepochybne prednosť pred individuálnymi záujmami jednotlivcov.*

*Existujúce opatrenie (nastavenie podmienok vzniku nároku na dávku nemocenského zabezpečenia - materské podľa zákona o sociálnom zabezpečení policajtov) vláda považuje za nevyhnutné, majúce za cieľ zaručiť bezpečnosť, obranyschopnosť a súčasne spĺňajúce princíp proporcionality, teda primeranosti a nevyhnutnosti tohto opatrenia k zabezpečeniu verejnej bezpečnosti a obranyschopnosti.*“.

20. V závere vláda konštatuje, že „*v otázke poberania materského policajtmi – otcami na základe dohody matky dieťaťa s otcom (v zmysle už neúčinnej právnej úpravy, pokiaľ ide o inštitút dohody otca a matky dieťaťa) a jeho legislatívnou úpravou v rámci osobitného systému sociálneho zabezpečenia, má vláda za to, že absenciu dohody s matkou dieťaťa nemožno považovať za diskriminačnú a to z dôvodu, že v prípade takejto dohody by mohlo dôjsť k závažnému ohrozeniu plnenia úloh Policajného zboru, v dôsledku ktorého by mohlo dochádzať k ohrozeniu verejného záujmu, poriadku či bezpečnosti, pričom rozdielna právna úprava v oblasti služobného pomeru príslušníkov Policajného zboru, ako aj v oblasti sociálneho zabezpečenia je právne relevantná.*“.

Z uvedených dôvodov vláda navrhuje, aby ústavný súd návrhu nevyhovel.

**II.3. Replika navrhovateľa:**

21. Navrhovateľ v reakcii na výzvu predsedu ústavného súdu z 25. apríla 2024 predložil 16. mája 2024 stanovisko k vyjadreniu vlády, v ktorom zotrval na uplatnených dôvodoch nesúladu a žiadal ústavný súd, aby návrhu vyhovel.

22. Vo svojej replike navrhovateľ uviedol, že nijakým spôsobom nespochybňuje legislatívne, funkčné, organizačné a finančné vyčlenenie osobitného systému sociálneho zabezpečenia. Ďalej uviedol: „*Sociálne práva vyžadujú pozitívne plnenie zo strany štátu, ktorý má pritom*

*širokú mieru voľnej úvahy, ako túto pozitívnu realizáciu sociálnych práv v praxi nastaví. Široká miera voľnej úvahy rovnako legitimizuje zákonodarcu k tomu, aby v oblasti sociálnych (ale aj hospodárskych a kultúrnych práv) volil preferenčné zaobchádzanie častejšie než pri iných skupinách základných práv... Na tomto mieste je však dôležité uviesť, v súlade s argumentáciou uvedenou v návrhu na začatie konania, že* ***miera voľnej úvahy štátu pri realizácii základných práv nie je absolútna a má svoje limity.*** *Tie pritom treba hľadať v ústavných princípoch a v požiadavke ochrany ďalších hodnôt, na ktorých je ústava založená a ktoré chráni.*“

23. Podľa navrhovateľa je nespochybniteľné, že «*dôvody na vyčlenenie príslušníkov Policajného zboru, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchrannej služby, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže, ozbrojených príslušníkov finančnej správy a profesionálnych vojakov (ďalej len súhrnne „policajt“) do samostatného systému sociálneho zabezpečenia, ktoré sú uvedené v dôvodovej správe k zákonu o sociálnom zabezpečení policajtov a ktoré sú zrekapitulované aj v návrhu na začatie konania, sú legitímne. Rovnako súhlasím, že vyčlenenie policajtov do samostatného systému sociálneho zabezpečenia v zásade ipso facto predpokladá osobitnú úpravu podmienok nároku na dávky z tohto zabezpečovacieho systému. V opačnom prípade by vyčlenenie a vytvorenie samostatného systému sociálneho zabezpečenia stratilo svoje opodstatnenie.*

*Na druhej strane však legitimita vyčlenenia policajtov do samostatného zabezpečovacieho systému, ktorý komplexne upravuje rad dávok sociálneho zabezpečenia, ešte a priori nezakladá maximálnu mieru voľnej úvahy zákonodarcu pri stanovovaní škály jednotlivých dávok, ako ani pri stanovovaní podmienok nároku na tieto dávky. Ústava totiž negarantuje právo na sociálne zabezpečenie vo všeobecnosti, ale právo na hmotné zabezpečenie pri konkrétnych sociálnych udalostiach (staroba, nespôsobilosť na prácu, strata živiteľa, podporne aj pomoc štátu pri starostlivosti o dieťa). Z tohto dôvodu je tak zákonodarca viazaný, aby v jednotlivých zabezpečovacích systémoch tieto sociálne udalosti jednotlivými dávkami kryl, respektíve aby jednotlivé rozlišovanie v prístupe k týmto čiastkovým právam bolo racionálne odôvodnené, pretože v opačnom prípade ide o základnú črtu ľubovôle (svojvôle).*».

24. Vo vzťahu k meritu veci v jeho konkrétnej podobe navrhovateľ tvrdí, že „*účelom systému sociálneho zabezpečenia je zaistenie peňažného príjmu osobe v čase, keď nedokáže tieto finančné prostriedky získať vlastnou prácou zo spoločensky akceptovaných dôvodov (sociálne udalosti). Jedným z takýchto spoločensky akceptovaných dôvodov je aj nespôsobilosť na prácu, ktorá pritom nemusí byť daná len nepriaznivým zdravotným stavom samotného poistenca (osoby zúčastnenej na sociálnom zabezpečení), ale aj starostlivosťou o narodené dieťa. Na tento účel je vo všeobecnom i osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia konštituovaná nemocenská dávka materské. Vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia je nárok na túto dávku v zásade generálne priznaný aj otcom – poistencom za predpokladu, že sa starajú o dieťa, uplynulo šesť týždňov odo dňa pôrodu a matka na to isté dieťa nepoberá materské alebo rodičovský príspevok. V osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia však nárok na materské pre otcov – policajtov je § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov zásadným spôsobom zúžený na prípady, keď sa matka dieťaťa v zásade nemôže starať o dieťa. Ak zákonodarca v zákone o sociálnom zabezpečení policajtov takýmto spôsobom v porovnaní so všeobecným systémom sociálneho poistenia zúžil realizáciu pozitívneho záväzku hmotne zabezpečiť občanov pri nespôsobilosti na prácu, musí pre takýto regulatívny nástroj existovať racionálne zdôvodnenie.*“.

25. Zdôvodnenie nerovnakého zaobchádzania len autonómnou povahou osobitného systému podľa navrhovateľa nemôže obstáť, pretože „*vyčlenením policajtov do samostatného zabezpečovacieho systému nezaniká štátu vo vzťahu k policajtom pozitívny záväzok spočívajúci v hmotnom zabezpečovaní týchto osôb pri ich nespôsobilosti na prácu (čl. 39 ods. 1 ústavy), resp. pozitívny záväzok spočívajúci v pomoci štátu pri starostlivosti o dieťa (čl. 41 ods. 5 ústavy), pri súčasnom*

*dodržiavaní ďalších ústavných limitov vyplývajúcich napr. z čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 či čl. 13 ods. 3 ústavy*“, pričom má platiť, že „*ak vyčlenenie policajtov do samostatného systému sociálneho zabezpečenia sleduje legitímny cieľ zabezpečiť motivačné, stimulačné a garančné faktory výkonu služby, ktorým sa majú v konečnom dôsledku kompenzovať zvýšené nároky policajtov na ich psychickú odolnosť, fyzickú zdatnosť, profesionálnu odbornosť, bezúhonnosť a takmer permanentnú pripravenosť plniť povinnosti ustanovené zákonom pri ochrane života osôb, bezpečnosti majetku, zúženie osobného rozsahu nároku na materské pre otcov – policajtov (v porovnaní s otcami vo všeobecnom systéme sociálneho zabezpečenia) ide v priamom protiklade proti takémuto cieľu.*“.

26. V otázke tzv. komparátora navrhovateľ odmieta tvrdenie vlády, že osoba poistená v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia nie je v porovnateľnom postavení s osobou poistenou vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, v dôsledku čoho § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov nemá zakladať ústavne neprípustnú diskrimináciu otcov, ktorí sú policajtmi alebo profesionálnymi vojakmi v prístupe k sociálnemu zabezpečeniu. Ďalej uvádza: «*V prvom rade z **vyjadrenia vlády nie sú zrejmé dôvody**, pre ktoré na účely nároku na dávku zabezpečujúcu príjem pri dočasnej pracovnej neschopnosti spôsobenej starostlivosťou o dieťa nepovažuje osobu poistenú v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia za porovnateľnú s osobou vo všeobecnom systéme sociálneho zabezpečenia. Aj z rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že na účely určenia porovnateľnosti dvoch subjektov (príp. dvoch skupín subjektov) je nevyhnutné určiť cieľ porovnávania. Práve tento cieľ porovnania je komparátor (spoločný menovateľ), teda „dôvod, prečo by mali byť dve skupiny osôb vôbec porovnateľné.“ Inými slovami povedané, komparátorom má byť atribút, voči ktorému sa porovnanie dvoch skupín subjektov z hľadiska princípu rovnosti vykoná.*»

27. Navrhovateľ v tejto súvislosti tvrdí, že komparátorom v predmetnej veci „*má byť zaistenie príjmu v prípade dočasnej pracovnej neschopnosti spôsobenej starostlivosťou o dieťa. Pri takomto určenom komparátore pritom nie sú medzi poistencami v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia na jednej strane a poistencami vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia na strane druhej také rozdiely, ktoré by zakladali záver o tom, že tieto dve skupiny subjektov navzájom nie sú v porovnateľnom postavení.*“.

28. Navrhovateľ zároveň rozporuje tvrdenie vlády, že sporná právna úprava nároku na materské u otcov, ktorí sú policajtmi alebo profesionálnymi vojakmi, je nevyhnutná „*s cieľom zabezpečiť verejnú bezpečnosť, a teda zabezpečiť efektívne plnenie úloh štátu na úseku ochrany bezpečnosti životov, zdravia a majetku obyvateľov Slovenskej republiky*“, pretože podľa jeho názoru v prípade materského pre týchto otcov „*ide v zásade **o generálne znemožnenie prístupu k dávke** (s výnimkou mimoriadne špecifických prípadov taxatívne stanovených v § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov, ktoré sú nezávislé na vôli otca – policajta) realizujúcej ústavou garantované základne právo. Súčasne je nevyhnutné uviesť, že legitímny cieľ by mal pri obmedzení základných práv predstavovať skutočnú a reálnu hrozbu, to znamená, že by nemal byť v hypotetickej rovine. Je pritom otázne, z akých analýz a dát vychádza vo svojom vyjadrení vláda, keď uvádza, že rozšírenie osobného rozsahu materského by ohrozilo plnenie záväzku štátu zabezpečovať verejný poriadok a bezpečnosť... Aj samotná vláda vo svojom vyjadrení viaže ohrozenie zabezpečovania verejnej bezpečnosti výpadkom v personálnych kapacitách tzv. silových zložiek. Na tomto mieste pritom nemožno opomenúť, že právna úprava už v súčasnej dobe umožňuje otcovi – policajtovi čerpať na základe prevzatia dieťaťa do osobnej starostlivosti po dohode s matkou dieťaťa rodičovskú dovolenku v rozsahu materskej dovolenky a z tohto dôvodu dočasne prerušiť výkon služby. Je pritom otázne, prečo už súčasný právny stav nepovažuje vláda za ohrozenie bezpečnosti štátu. K tejto argumentácii, ktorá bola uvedená aj v samom návrhu na začatie konania, sa pritom vláda vo svojom stanovisku nevyjadrila.*“.

29. V ďalšej argumentácii navrhovateľ upozorňuje, že systém sociálneho zabezpečenia (poistenia),

a to systém osobitný, ako aj všeobecný, «*je založený na poistnom princípe, ktorého základnou charakteristikou je akumulácia finančných prostriedkov od ekonomicky aktívnych osôb v podobe poistného a následná distribúcia týchto prostriedkov osobám, u ktorých nastala predmetná sociálna udalosť objektívne znemožňujúca im dosahovať peňažný príjem. Tieto systémy sociálneho zabezpečenia sú založené na princípe solidarity, ktorého prejavom je v zásade obligatórna účasť na týchto systémoch v prípade výkonu ekonomickej aktivity. Súčasne však popritom pôsobí v oboch týchto zabezpečovacích systémoch aj princíp zásluhovosti, ktorý sa prejavuje aj v tom, že nárok na plnenie zo zabezpečovacieho systému majú v zásade len tie osoby, ktoré sú alebo v minulosti boli na ňom zúčastnené. V prípade nemocenskej dávky materské je takouto podmienkou nielen existencia nemocenského poistenia (účasti na nemocenskom zabezpečení) v čase vzniku sociálnej udalosti, ale aj dosiahnutie určitej dĺžky tohto poistenia v referenčnom období (270 dní v posledných dvoch rokoch). Najmä druhou podmienkou je zabezpečené, aby nárok na materské mala len taká osoba, ktorá sa vo väčšej miere podieľala na tvorbe zdrojov príslušných poistných fondov, z ktorých sa vyplácajú nemocenské dávky. Súčasne pri druhej podmienke je potrebné spomenúť princíp horizontálnej rovnosti, ktorý sa používa predovšetkým v súvislosti s daňovým zákonodarstvom.*

*Prenášajúc tento princíp na systémy sociálneho zabezpečenia s poistným charakterom, osoby s podobným odvodovým zaťažením by mali mať nárok na dávkové plnenie v podobnej výške. Výška síce nemusí zodpovedať poistnomatematickej ekvivalencii medzi zaplateným poistným a výškou dávky, „avšak pre rozdielne sumy dávok u poistencov s rovnakým odvodovým zaťažením musí existovať dostatočný vecný dôvod.“ V tejto súvislosti je pritom potrebné uviesť, že otcovia – policajti majú totožné odvodové zaťaženie (pokiaľ ide o nemocenské poistenie, resp. zabezpečenie) než otcovia poistení vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia. Napriek tomu v podmienkach nároku na materské – ako dávky nemocenského poistenia, resp. zabezpečenia – sú medzi týmito dvomi skupinami osôb zásadné rozdiely, čo už bolo v tomto písomnom stanovisku, ako aj v návrhu na začatie konania pertraktované niekoľkokrát.*».

30. V otázke namietanej diskriminácie medzi otcami, ktorí sú policajtmi alebo profesionálnymi vojakmi, a matkami, ktoré sú policajtkami alebo profesionálnymi vojačkami, navrhovateľ dôvodí, že „*medzi rozšírením okruhu nároku na materské aj na otcov – policajtov a potenciálnou destabilizáciou ozbrojených a bezpečnostných zložiek absentuje racionálna väzba*“, pričom považuje za potrebné „*zopakovať, že už v súčasnej dobe podľa § 152 ods. 1 a 2 zákona č. 73/1998 Zb. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov sa povoľuje aj otcovi – policajtovi čerpanie rodičovskej dovolenky v rovnakom rozsahu, ak sa stará o narodené dieťa. Nerovnosť sa teda v tejto veci týka výlučne len výšky materského – dávky sociálneho zabezpečenia, resp. pomoci rodičom pri osobnej starostlivosti o dieťa, ktorá je vyplácaná matkám – policajtkám a príspevku/dávky, ktorý môže byť vyplácaný otcom – policajtom za rovnakú starostlivosť poskytovanú dieťaťu po narodení v rovnakom období.*“.

31. Svoj nesúhlas s tvrdením o primeranosti legislatívneho opatrenia, ktoré podľa jeho názoru anuluje právo na materské pre otcov, ktorí sú policajtmi alebo profesionálnymi vojakmi, v prípade, že matka dieťaťa je schopná starostlivosti o dieťa, odôvodňuje navrhovateľ aj smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, ktorej cieľom je okrem iného aj zabezpečenie „*rovnomernejšieho rozdelenia opatrovateľských povinností medzi ženami a mužmi a možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi už v ranom veku detí*“, a tiež odkazom na rakúsku a nemeckú právnu úpravu, ktoré nevylučujú nárok otcov pôsobiacich v ozbrojených zboroch z nároku na materské.

**III.**

**Predmet konania**

32. Navrhovateľ namieta nesúlad napadnutého ustanovenia s čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 2 a 3 ústavy samostatne, ako aj v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 39 ods. 1 a čl. 41 ods. 5 ústavy.

33. V priebehu konania došlo k prijatiu novely ústavy (ústavný zákon č. 255/2025 Z. z.), v dôsledku ktorej právna norma, ktorá bola v čase podania obsiahnutá v čl. 41 ods. 5 je v čase rozhodovania ústavného súdu obsiahnutá v čl. 41 ods. 8 ústavy. Keďže ide výlučne o legislatívno-technickú úpravu, ktorá sa nijako nedotýka obsahu referenčnej ústavnej normy, ústavný súd posúdil námietku nesúladu napadnutého ustanovenia s čl. 41 ods. 5 v tom znení, v akom jej zodpovedá ústavná úprava v čase jeho rozhodovania, t. j. ako námietku nesúladu s čl. 41 ods. 8 ústavy.

34. Napadnuté ustanovenie § 10 ods. 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov znie:

*„Policajt alebo profesionálny vojak, ktorý prevzal dieťa do osobnej starostlivosti, je*

*a) otec dieťaťa, ak matka dieťaťa zomrela,*

*b) otec dieťaťa, ak sa podľa lekárskeho posudku matka o dieťa nemôže starať alebo nesmie starať pre svoj nepriaznivý zdravotný stav, ktorý trvá najmenej jeden mesiac, a ak matka nepoberá materské alebo rodičovský príspevok s výnimkou, keď dieťa bolo zverené matke rozhodnutím súdu,*

*c) manžel matky dieťaťa, ak sa matka podľa lekárskeho posudku o dieťa nemôže starať alebo nesmie starať pre svoj nepriaznivý zdravotný stav, ktorý trvá najmenej jeden mesiac, a ak matka nepoberá materské alebo rodičovský príspevok,*

*d) policajt alebo profesionálny vojak, ak sa osobne stará o dieťa na základe rozhodnutia príslušného orgánu o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti druhého rodiča.“*

35. Napadnuté ustanovenie teda z formálneho hľadiska predstavuje legálnu definíciu pojmu „policajt alebo profesionálny vojak, ktorý prevzal dieťa do osobnej starostlivosti“, z materiálneho hľadiska však jeho účinky spočívajú v ustanovení podmienok na uplatnenie nároku na materské podľa § 10 ods. 10 zákona: „*Policajtka, policajt, profesionálna vojačka alebo profesionálny vojak, ktorý prevzal dieťa do osobnej starostlivosti, má nárok na materské odo dňa rozhodnutia príslušného orgánu o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti v období 28 týždňov od vzniku nároku na materské do dovŕšenia troch rokov veku dieťaťa, ak a) z dôvodu osobnej starostlivosti o dieťa nevykonáva štátnu službu, z ktorej je nemocensky zabezpečený, a b) v posledných dvoch rokoch pred prevzatím dieťaťa do osobnej starostlivosti bol nemocensky zabezpečený podľa tohto zákona alebo nemocensky poistený podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení najmenej 270 kalendárnych dní, alebo v tejto dobe sa policajtke, policajtovi, profesionálnej vojačke alebo profesionálnemu vojakovi poskytla rodičovská dovolenka podľa osobitných predpisov.*“

36. Nárok na materské podľa § 10 ods. 10 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov teda otcovi, ktorý je policajtom alebo profesionálnym vojakom (ďalej len „otec – policajt/vojak“), vzniká pri splnení podmienok podľa § 10 ods. 10 a zároveň podmienok podľa § 10 ods. 11, pričom tak matke, ktorá je policajtkou alebo profesionálnou vojačkou (ďalej len „matka – policajtka/vojačka“), ako aj otcovi, ktorý je účastníkom všeobecného systému sociálneho zabezpečenia (ďalej len „otec – civil“), vzniká nárok na materské za iných podmienok.

37. Matke – policajtke/vojačke vzniká nárok na materské pri splnení podmienok podľa § 10 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov: „*Policajtka a profesionálna vojačka má nárok na materské, ak a) v dôsledku tehotenstva alebo osobnej starostlivosti o narodené dieťa nevykonáva štátnu službu, z ktorej je nemocensky zabezpečená, a b) v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky zabezpečená podľa tohto zákona alebo nemocensky poistená podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení najmenej 270 kalendárnych dní, alebo v tejto dobe sa policajtke alebo profesionálnej vojačke poskytla rodičovská dovolenka podľa osobitných predpisov.*“

38. Otcovi – civilovi vzniká nárok na materské pri splnení podmienok podľa § 49 ods. 1 a 3 zákona

č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“): „*Iný poistenec, ktorý sa stará o dieťa a ktorý bol v posledných dvoch rokoch pred dňom, od ktorého žiada o priznanie materského, nemocensky poistený najmenej 270 dní, má nárok na materské v období a) 2 týždňov od priznania materského, ak ide o otca dieťaťa podľa odseku 3 písm. d), b) 28 týždňov od priznania materského, c) 31 týždňov od priznania materského, ak je osamelý, alebo d) 37 týždňov od priznania materského, ak sa súčasne stará o dve a viac detí.*“ (ods. 1); „*Iný poistenec je a) otec dieťaťa, ak matka dieťaťa zomrela, b) otec dieťaťa, ak sa podľa lekárskeho posudku matka o dieťa nemôže starať alebo nesmie starať pre svoj nepriaznivý zdravotný stav, ktorý trvá najmenej jeden mesiac, a matka nepoberá materské alebo rodičovský príspevok, s výnimkou, keď dieťa bolo zverené matke rozhodnutím súdu, c) manžel matky dieťaťa, ak sa matka podľa lekárskeho posudku o dieťa nemôže starať alebo nesmie starať pre svoj nepriaznivý zdravotný stav, ktorý trvá najmenej jeden mesiac, a matka nepoberá materské alebo rodičovský príspevok, d) otec dieťaťa, do uplynutia šiestich týždňov odo dňa pôrodu; toto obdobie sa predlžuje o kalendárne dni, počas ktorých bolo dieťa prijaté do ústavnej starostlivosti zdravotníckeho zariadenia zo zdravotných dôvodov na strane dieťaťa alebo jeho matky, ak deň prijatia spadá do obdobia šiestich týždňov odo dňa pôrodu, e) otec dieťaťa, najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu, a matka nepoberá materské na to isté dieťa alebo rodičovský príspevok, f) manželka otca dieťaťa, ak sa stará o dieťa, ktorého matka zomrela, alebo g) fyzická osoba, ak sa stará o dieťa na základe rozhodnutia príslušného orgánu.*“ (ods. 3).

39. **Podstatou sporu, a teda materiálnym predmetom konania, je navrhovateľom namietané nerovnaké zaobchádzanie s otcami – policajtmi/vojakmi v ich prístupe ku konkrétnej dávke sociálneho zabezpečenia (materské), a to jednak i) v porovnaní s otcami – civilmi a tiež ii) v porovnaní s matkami – policajtkami/vojačkami.** Toto nerovnaké zaobchádzanie je dôsledkom takej legálnej definície pojmu „policajt alebo profesionálny vojak, ktorý prevzal dieťa do osobnej starostlivosti“ v návetí napadnutého ustanovenia, v akej absentuje úprava sociálnej udalosti na strane otca – policajta/vojaka spočívajúca súčasne v osobnej starostlivosti o dieťa po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu a v nepoberaní materského alebo rodičovského príspevku na to isté dieťa matkou. Vo svojej podstate teda ide o legislatívne opomenutie zákonodarcu.

40. Vláda i) nerovnaké zaobchádzanie medzi otcami – policajtmi/vojakmi a otcami – civilmi odôvodňuje osobitnou, autonómnou povahou systému sociálneho zabezpečenia príslušníkov ozbrojených zborov a ozbrojených síl a ii) nerovnaké zaobchádzanie medzi otcami – policajtmi/vojakmi a matkami – policajtkami/vojačkami, čiže medzi osobami, ktoré sú nemocensky poistené v tom istom osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia, odôvodňuje potrebami, súvisiacimi so zabezpečením personálnych kapacít a funkčnej pripravenosti príslušných ozbrojených zborov a ozbrojených síl.

41. Účastníci konania teda smerujú pozornosť ústavného súdu k dvom základným otázkam: i) Predstavuje osobitná povaha systému sociálneho zabezpečenia policajtov a profesionálnych vojakov prípustný dôvod na rozlišovanie v obsahu jednotlivých poistných nárokov a v podmienkach prístupu k týmto nárokom v porovnaní s účastníkmi všeobecného systému sociálneho poistenia? a ii) Je v rámci osobitného systému sociálneho zabezpečenia daný legitímny dôvod na rozlišovanie v nároku na materské v závislosti od toho, či ide o matku alebo otca?

## IV. Posúdenie dôvodnosti návrhu

### IV.1. K normatívnym implikáciám osobitnej úpravy sociálneho zabezpečenia:

42. Zatiaľ čo vláda trvá na tom, že „*podmienky nárokov na dávky a spôsob určovania ich sumy boli vždy upravené osobitne pre každý systém sociálneho poistenia (zabezpečenia) zvlášť, pričom... v súdnych konaniach, v ktorých sa jedna či druhá strana domáhala vyslovenia nerovnakého zaobchádzania porovnávaním podmienok nároku v rámci toho ktorého systému sociálneho poistenia (zabezpečenia) medzi sebou navzájom, bola súdmi konštatovaná absolútna samostatnosť a odlišnosť týchto dvoch systémov sociálneho poistenia (zabezpečenia)*“, navrhovateľ upozorňuje na skutočnosť, že „*osoby s podobným odvodovým zaťažením by mali mať nárok na dávkové plnenie v podobnej výške*“, pričom „*otcovia – policajti majú totožné odvodové zaťaženie (pokiaľ ide o nemocenské poistenie, resp. zabezpečenie) než otcovia poistení*

*vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia. Napriek tomu v podmienkach nároku na materské – ako dávky nemocenského poistenia, resp. zabezpečenia – sú medzi týmito dvomi skupinami osôb zásadné rozdiely.*“.

43. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že čl. 51 ods. 1 ústavy („*Domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.*“) v spojení so špecifickou povahou práv zaručených v piatom oddiele druhej hlavy ústavy (hospodárske, sociálne a kultúrne práva) a záväzkov štátu, ktoré z týchto práv vyplývajú, umožňuje zákonodarcovi zaviesť osobitnú zákonnú úpravu sociálnopoistných nárokov príslušníkov ozbrojených zborov a ozbrojených síl a v rámci tejto osobitnej úpravy upraviť štruktúru, obsah a podmienky uplatnenia týchto nárokov rozdielne v porovnaní so všeobecným systémom sociálneho poistenia, pričom zákonodarca v tomto regulačnom priestore disponuje širokou mierou úvahy. Je síce povinný zohľadniť základné prvky zásady rovnakého zaobchádzania a relevantných ústavných práv, vo vzťahu k legitimite cieľa, ako aj vo vzťahu k primeranosti prostriedkov jeho realizácie však derogačný zásah ústavného súdu prichádza do úvahy iba v prípade normotvornej svojvôle.

44. Tento záver vyvoláva konkrétne implikácie aj vo vzťahu k navrhovateľom vymedzeným referenčným článkom ústavy. Zatiaľ čo čl. 12 ods. 1 ústavy „zakotvuje požiadavku všeobecnej rovnosti pred zákonom, pričom v uvedenom ústavnom článku formulovaná zásada rovnosti znamená, že právne rozlišovanie medzi subjektmi v prístupe k určitým právam nesmie byť prejavom ľubovôle“, z čl. 12 ods. 2 ústavy „vyplýva subjektívne právo každého, aby nemohol byť diskriminovaný z dôvodov vymenovaných v tomto ustanovení.“ (PL. ÚS 1/2012). V tejto výkladovej perspektíve, zohľadňujúc závery z bodu 43, ústavný súd nenachádza relevantnú vecnú súvislosť medzi napadnutou zákonnou úpravou a všeobecne vymedzenou požiadavkou rovnosti pred zákonom podľa čl. 12 ods. 1 ústavy.

45. Spôsob, akým zákonodarca uplatnil svoju regulačnú úvahu pri vymedzení podmienok nároku na materské, však môže súvisieť a v danom prípade sa aj priamo dotýka čl. 12 ods. 2 ústavy. Inak povedané, vyčlenenie sociálnopoistných nárokov príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov na osobitnú zákonnú úpravu s obsahom odlišným od všeobecnej úpravy takýchto nárokov nezakladá relevantný zásah do všeobecného princípu rovnosti, je však nevyhnutné posúdiť i to, či dôsledkom takejto osobitnej úpravy nie je zásah do zákazu diskriminácie na základe niektorého z kvalifikovaných dôvodov.

**IV.2. K normatívnym implikáciám ústavného zákazu diskriminácie:**

46. Práve v tejto súvislosti ústavný súd považuje za podstatné (aj) to, či sa osobitná povaha systému premietla do takej úpravy, ktorá by rozlišovala medzi nárokmi matiek nemocensky poistených vo všeobecnom systéme a nárokmi matiek nemocensky poistených v osobitnom systéme.

47. Zatiaľ čo i) vo všeobecnom systéme má matka nárok na materské, ak ia) je tehotná alebo sa stará o narodené dieťa a ib) v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní, ii) v osobitnom systéme má matka – policajtka/vojačka nárok na materské, ak iia) v dôsledku tehotenstva alebo osobnej starostlivosti o narodené dieťa nevykonáva štátnu službu, z ktorej je nemocensky zabezpečená, a iib) v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky zabezpečená podľa tohto zákona alebo nemocensky poistená podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení najmenej 270 kalendárnych dní, alebo v tejto dobe sa policajtke alebo profesionálnej vojačke poskytla rodičovská dovolenka podľa osobitných predpisov.

48. Je teda zrejmé, že **nároky matiek na materské sú v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia upravené v podstate totožne ako nároky matiek vo všeobecnom systéme. Samotný zákonodarca teda nenašiel dôvod na rozlišovanie v podmienkach uplatnenia nároku na materské z dôvodu osobitného postavenia matiek – policajtiek/vojačiek v porovnaní s matkami, ktoré v tomto postavení nie sú.**

49. Vyplýva z toho, že osobitná zákonná úprava poistných nárokov príslušníkov, resp. príslušníčok ozbrojených zborov a ozbrojených síl sama osebe ani pre zákonodarcu nepredstavuje dôvod na rozlišovanie v podmienkach uplatnenia týchto nárokov, keďže ich vo vzťahu k matkám v oboch systémoch upravuje zhodne.

50. Nevyplýva však z toho, že dôvody na takéto rozlišovanie sú *a priori* vylúčené aj vo vzťahu k otcom. Ďalšou úrovňou skúmania porovnateľnosti situácií tak musí byť skúmanie, či zákonodarca vo všeobecnom systéme nepodmieňuje nárok na materské inak pre matky ako pre otcov a či teda takéto rozlišovanie „len“ nepreniesol do osobitného systému sociálneho zabezpečenia. Vo svojej podstate ide o otázku, či rozdiely medzi matkami a otcami vo všeobecnom systéme zodpovedajú rozdielom medzi matkami a otcami v osobitnom systéme.

51. Z porovnania relevantných ustanovení, t. j. z porovnania § 48 ods. 1 s § 49 ods. 1 a 3 zákona o sociálnom poistení (úprava podmienok nároku na materské vo všeobecnom systéme) a z porovnania § 10 ods. 1 s § 10 ods. 10 a 11 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov (úprava podmienok nároku na materské v osobitnom systéme) vyplýva, že zákonodarca i) rozlišuje v podmienkach nároku medzi matkami a otcami v oboch systémoch, avšak ii) rozdiel v týchto nárokoch v osobitnom systéme pôsobí vo vzťahu k otcom – policajtom/vojakom výrazne reštriktívnejšie ako vo vzťahu k otcom – civilom, a to najmä v tom zmysle, že **zatiaľ čo podľa § 49 ods. 3 písm. d) v spojení s § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení má otec – civil po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu nárok na materské, ak matka nepoberá materské na to isté dieťa alebo rodičovský príspevok, otec – policajt/vojak v rovnakej situácii takýto nárok nemá.**

52. Z uvedeného vyplýva, že popri rovnakej úprave nárokov matiek vo všeobecnom systéme a osobitnom systéme zákonodarca nároky otcov – civilov podrobuje veľkorysejšiemu prístupu ako nároky otcov – policajtov/vojakov. V konkrétnej podobe to znamená, že ak sa rodičia nemocensky poistení vo všeobecnom systéme dohodnú, že od šiestich týždňov po pôrode sa o dieťa bude osobne starať otec, zákonodarca takéto ich rozhodnutie nespája s následkom absencie nároku otca na materské, pričom však v osobitnom systéme spája rovnaké rozhodnutie rodičov práve s týmto následkom. Inak povedané, **pohlavie rodiča starajúceho sa o dieťa po šiestich týždňoch od pôrodu vo všeobecnom systéme nie je dôvodom na rozlišovanie v prístupe k nároku na materské a v osobitnom systéme áno.**

53. **Práve pohlavie rodiča, a nie jeho účasť na plnení úloh spojených s jeho príslušnosťou k ozbrojeným zborom alebo ozbrojeným silám, je teda tým prvkom, na základe ktorého zákonodarca v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia podmieňuje prístup k nároku na materské v čase od uplynutia šiesteho týždňa po pôrode odlišným podmienkam.** Takéto kritérium, súc v čl. 12 ods. 2 ústavy výslovne vymedzené ako tzv. zakázaný dôvod rozlišovania, si v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu vyžaduje osobitne pozornú kontrolu dôvodov jeho (ne)prípustnosti.

54. Konštantne uplatňovaným nástrojom takejto kontroly je test spočívajúci v štyroch otázkach:

(1) došlo k vyčleneniu porovnateľného jednotlivca alebo skupiny hlavne vo väzbe alebo v spojitosti s výkonom základných práv a slobôd,

(2) a to na základe kvalifikovaného kritéria alebo podobného neospravedlniteľného dôvodu,

(3) pričom vyčlenenie je na príťaž jednotlivcovi alebo skupine a

(4) uvedené vyčlenenie nemožno ospravedlniť, pretože buď absentuje dôvod ospravedlnenia (verejný, legitímny záujem), alebo ide o neprimeraný, neproporcionálny zásah? (napr. PL. ÚS 1/2012, PL. ÚS 13/2012, PL. ÚS 1/2023).

55. Z dosiaľ uvedeného odôvodnenia vyplýva ako nesporné, že na prvé tri otázky sú odpovede kladné. Právny stav, keď má matka – policajtka/vojačka nárok na materské za rovnakých podmienok ako iné matky, ale otec – policajt/vojak má nárok na materské za výrazne prísnejších podmienok nielen ako matka pôsobiaca v tom istom osobitnom systéme, ale aj ako otec – civil, si jednoducho zo strany zákonodarcu, prípadne vlády vyžaduje poskytnutie presvedčivých dôvodov, na základe ktorých by takéto rozlišovanie na základe pohlavia rodiča bolo možné opodstatniť.

56. Vláda ako takýto dôvod ponúka potrebu „*zabezpečiť verejnú bezpečnosť, a teda zabezpečiť efektívne plnenie úloh štátu na úseku ochrany bezpečnosti, životov, zdravia a majetku obyvateľov Slovenskej republiky*“, pričom súvislosť medzi napadnutým ustanovením a plnením

tejto potreby má spočívať v predpoklade, že „*zakotvenie nároku na dávku nemocenského zabezpečenia – materské v takom rozsahu, ako to je upravené vo všeobecnom predpise o sociálnom poistení by spôsobovalo výraznú, opakovanú a neplánovateľnú destabilizáciu (hoci aj vždy na obmedzený čas) personálnych kapacít v rámci ozbrojených a bezpečnostných zložiek, ktoré sa podieľajú na plnení úloh štátu v oblasti ochrany a bezpečnosti.*“.

57. V otázke legitimity cieľa spočívajúceho v zabezpečení efektívneho plnenia úloh, ktorými sú v Slovenskej republike poverené ozbrojené sily a ozbrojené zbory, neušlo pozornosti ústavného súdu, že otázka nedostatočných personálnych kapacít pri plnení osobitných úloh na úseku ochrany bezpečnosti a verejného poriadku nie je fiktívnym, ale reálnym problémom, ktorý zákonodarca rieši napríklad rôznymi formami finančnej motivácie, vytvorením žandárskeho zboru alebo zatraktívnením podmienok účasti v armádnych zálohách (zákon č. 150/2025 Z. z. o niektorých opatreniach na zvýšenie odolnosti Slovenskej republiky v oblasti obrany a bezpečnosti, o brannej povinnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov). V tejto súvislosti však považuje za relevantné rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) zo 6. júla 2021 vo veci Gruba a ostatní proti Rusku, v ktorom ESĽP v analogickom kontexte, aký je predmetom tohto konania, vyslovil, že zabezpečenie prevádzkovej efektivity polície predstavuje „legitímny cieľ, ktorým je možné opodstatniť niektoré obmedzenia práv príslušníkov Policajného zboru, nemôže však opodstatniť rozdielne zaobchádzanie medzi mužskými a ženskými príslušníkmi“ (§ 83), potvrdzujúc tým svoju skoršiu judikatúru, v zmysle ktorej sa muži – policajti a ženy – policajtky považujú za osoby v porovnateľnej situácii (Konstantin Markin proti Rusku, § 132).

58. Aj v prípade, ak by ústavný súd pripustil, že v rámci širokej regulačnej úvahy, ktorou zákonodarca v tejto oblasti disponuje (porovnaj napríklad Petrovic proti Rakúsku, § 37 až § 44), je možné teoreticky uvažovať o legitimite cieľa, ktorým namietané nerovnaké zaobchádzanie s osobami v porovnateľnej situácii opodstatňuje vláda, musela by takáto prípadná legitimita cieľa byť doplnená preukázaním primeranosti prostriedkov zvolených na jeho realizáciu. Ak by teda aj ústavný súd pripustil, že dôvod v rovnakom zaobchádzaní medzi matkami naprieč oboma systémami spočíva v skutočnosti, že osobná starostlivosť o deti zo strany matiek – policajtiek/vojačiek nevyvoláva hrozbu pre efektívne plnenie úloh príslušných zborov, pretože ich v týchto zboroch pôsobí podstatne menej ako otcov, a teda že štát si prerušenie výkonu služby zo strany matiek – policajtiek/vojačiek takpovediac môže dovoliť, zo strany vlády zostala nezodpovedanou otázka, prečo má v prípade otcov vyvolávať neúnosnú hrozbu práve priznanie nároku na materské. Je totiž potrebné prisvedčiť navrhovateľovi, že zákonná úprava umožňuje osobnú starostlivosť o dieťa (a teda prerušenie výkonu služby) aj otcom a jediným oprávnením, ktoré im v tejto súvislosti berie, je práve nárok na materské.

59. Inak povedané, pohlavie rodiča nie je pre zákonodarcu dôvodom dokonca ani len na rozlišovanie v prístupe k právu na osobnú starostlivosť o dieťa, ale je takýmto dôvodom len na rozlišovanie v prístupe k materskému, ak otec – policajt/vojak toto svoje právo na osobnú starostlivosť o dieťa uplatní. Na takéto rozlišovanie však vláda ako dôvod ponúka len všeobecne a hypoteticky vymedzenú hrozbu, ktorej incidenciu navyše nijako nepreukazuje, a to napriek tomu, že na absenciu dát, ktoré by vierohodne preukazovali bezprostrednosť a mieru takéhoto rizika, upozornila navrhovateľka už v samotnom návrhu na začatie konania. V tejto súvislosti nie je bez významu, že ESĽP v už citovanej kauze Gruba a ostatní proti Rusku vyslovil zásah do práva na rovnaké zaobchádzanie v spojení s právom na ochranu rodinného života aj z dôvodu, že „vnútroštátne orgány neodkázali na žiadne okolnosti preukazujúce, že dočasné čerpanie rodičovskej dovolenky by oslabilo prevádzkovú efektivitu polície. Tieto orgány tak nevykonali potrebné vyvažovanie medzi legitímnym cieľom spočívajúcim v zabezpečení prevádzkovej efektivity polície na jednej strane a právom sťažovateľov nebyť vystavení diskriminácii na základe pohlavia v ich prístupe k rodičovskej dovolenke na strane druhej.“ (§ 87).

60. Výklad hraníc regulačnej autonómie zákonodarcu nie je ani v abstraktnej kontrole ústavnosti len čisto teoretickým cvičením, ale musí sa opierať o znalosť aj skutkových súradníc celého kontextu uplatňovania posudzovanej zákonnej úpravy. Keď teda vláda operuje rizikom vzniku personálneho „podstavu“ v Policajnom zbore, žiada sa, aby podrobne a presvedčivo vysvetlila, prečo možnosť otcov – policajtov/vojakov prerušiť výkon služby s nárokom na rodičovský príspevok hrozbu „destabilizácie“ nečiní naliehavou, ale možnosť prerušiť výkon služby s nárokom na materské už ju takou činí. Úlohou ústavného súdu nie je si takéto dôvody

domýšľať alebo ponúkať svoje vlastné, pričom predpoklad, že úroveň ochrany bezpečnosti závisí v Slovenskej republike od toho, či sa otcom – policajtom/vojakom, ktorí sa rozhodli pre osobnú starostlivosť o dieťa, prizná namiesto materského rodičovský príspevok, je nútený považovať za nepreukázaný; bez primeraného preukázania takejto súvislosti nemožno dané znevýhodnenie považovať za racionálne odôvodnené.

61. Na základe týchto dôvodov je opodstatnené uzavrieť, že **otcovia – policajti/vojaci sú predmetom nerovnakého zaobchádzania na základe svojho pohlavia, čiže podľa kritéria, ktoré v zmysle čl. 12 ods. 2 ústavy nesmie byť základom na rozlišovanie v prístupe k základným právam.**

**IV.3. K nesúladu s právami na sociálnu ochranu:**

62. Ústavný súd v rámci výkonu abstraktnej kontroly posudzuje zákaz diskriminácie «v zásade v súvislosti s porušením iného základného práva alebo slobody [rovnosť pridružená, akcesorická; PL. ÚS 13/09 – zákon o sociálnych službách; porov. ŠUTA, P. Sociálne práva v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky. In: WINTR, J., ANTOŠ, M. (eds.) *Sociální práva*. Praha : Leges 2011, s. 75 a nasl.]. Naznačuje to text ústavy v čl. 12 ods. 2: „Základné práva a slobody sa zaručujú... bez ohľadu na...“ a vyplýva to z dôležitosti ochrany slobody pred štátom. Princípy zákazu diskriminácie a rovnosti ľudí nie sú spravidla chránené samy osebe, ale len v súvislosti s porušením iného základného práva a slobody. Takúto akcesoritu so základným právom je nutné odlišovať od akcesority s právom podústavným (porov. protokol č. 12).» (PL. ÚS 13/2012).

63. V danom prípade sa má nerovnaké zaobchádzanie týkať prístupu k právu na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu (čl. 39 ods. 1 ústavy) a k právu rodičov, ktorí sa starajú o deti, na pomoc od štátu (čl. 41 ods. 8 ústavy).

64. V zmysle ústavnej judikatúry platí, že ústavodarca v čl. 39 ústavy „poskytol zákonodarcovi pomerne široký priestor na úvahu, aký vecný a osobný rozsah sociálneho systému pri zabezpečení sociálnych udalostí, do ktorých sa dostanú fyzické osoby, vytvorí; pritom taký, ktorý by bol v súlade s ústavou.“ (PL. ÚS 11/08). Rozlišovanie v nárokoch na primerané hmotné zabezpečenie v závislosti od právneho režimu, v ktorom sa dotknuté osoby nachádzajú, je síce prípustné, musí však „ísť o také právne riešenie, ktoré korešponduje predovšetkým s čl. 1 ods. 1, čl. 12 a čl. 13 ústavy.“ (ibid.).

65. Vo vzťahu k právu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy je predovšetkým potrebné posúdiť, či sociálna udalosť zakladajúca nárok na materské (prevzatie dieťaťa do osobnej starostlivosti) *ratione materiae* vôbec spadá pod normatívnu pôsobnosť čl. 39 ods. 1 ústavy. Je totiž zrejmé, že nejde o stratu pracovnej spôsobilosti *stricto sensu*, ale o osobitnú prekážku na strane rodiča.

66. Ústavný súd však pri posúdení vzťahu medzi sociálnou udalosťou zakladajúcou nárok na materské a účelom čl. 39 ods. 1 ústavy vzal do úvahy okolnosti, ktoré svedčia v prospech záveru, že predmetné ustanovenie sa daného nároku dotýka. Materiálnou okolnosťou je predovšetkým skutočnosť, že osobná starostlivosť o dieťa zbavuje rodiča možnosti v danom období vykonávať prácu, či už ako zamestnanec, osoba v služobnom pomere, alebo samostatne zárobkovo činná osoba; dotknutý rodič síce nie je nespôsobilý pracovať z totožného dôvodu, aký platí v prípade dočasnej alebo trvalej, resp. čiastočnej alebo úplnej pracovnej neschopnosti, čiže z dôvodu zdravotného stavu (nespôsobilosť na prácu *stricto sensu*), nesporne sa však po dobu osobnej starostlivosti o dieťa stáva nespôsobilým vykonávať prácu. Systémovou okolnosťou je skutočnosť, že uvedené reflektuje aj zákonodarca, ktorý nárok na materské upravuje v režime nemocenského poistenia, a teda ako sociálnu udalosť, ktorá je spojená s nespôsobilosťou/neschopnosťou vykonávať prácu.

67. Z uvedených dôvodov ústavný súd zastáva názor, že napriek istým špecifikám zodpovedá teleologickému a systematickému výkladu čl. 39 ods. 1 ústavy záver, že súčasťou práv, ktoré sa týmto ustanovením chránia, je aj právo na primerané hmotné zabezpečenie v prípade, ak dôvodom, pre ktorý rodič nepracuje, je prevzatie dieťaťa do osobnej starostlivosti.

68. Vo vzťahu k čl. 39 ods. 1 ústavy musí zároveň ústavný súd zohľadniť aj tézu, že materské nemusí byť jediným spôsobom, ako rodičovi v danej sociálnej situácii poskytnúť primerané hmotné zabezpečenie; takýmto zabezpečením môže byť teoreticky aj nárok na rodičovský príspevok. V danom prípade však **podstatou namietaného nesúladu nie je nedostatočnosť**

**(ergo neprimeranosť) konkrétnej sociálnej dávky, ale rozlišovanie v prístupe k nej na základe diskriminačného kritéria.** Keďže sa toto hmotné zabezpečenie iným osobám v porovnateľnej situácii poskytuje vo výške materského, bolo by nerovnaké zaobchádzanie s vymedzenou skupinou (otcovia – policajti/vojaci) možné opodstatniť napríklad v prípade, ak by sa jej členovia na financovaní nemocenského poistného zakladajúceho nárok na poistné plnenie aj pri danom type sociálnej udalosti (osobná starostlivosť o dieťa v období od šiestich týždňoch po pôrode) podieľali v inej výške ako členovia zvýhodnených skupín. To však nie je pravda. Otcovia – policajti/vojaci uhrádzajú nemocenské poistné za rovnakých podmienok ako ostatní poistenci. Ich prístup k právu na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu danej ich osobnou starostlivosťou o dieťa je preto bezdôvodne a na základe zakázaného kritéria podrobený nevýhodnejším podmienkam.

69. Uvedené analogicky platí aj vo vzťahu k právu na pomoc štátu pri starostlivosti o dieťa podľa čl. 41 ods. 8 ústavy. Nepochybne ide o právo, ktorého medze a podmienky uplatnenia sú primárne v dispozičnej sfére zákonodarcu, pričom významová otvorenosť pojmu „pomoc štátu“ indikuje dostupnosť azda ešte širšieho regulačného priestoru, než akým zákonodarca disponuje vo vzťahu k zákonnej úprave práva na primerané hmotné zabezpečenie. Aj na toto právo a jeho podústavnú špecifikáciu zákonodarcom sa však vzťahuje požiadavka, že musí ísť o riešenie, ktoré „je v súlade s ústavou, predovšetkým s čl. 1 ods. 1, čl. 12 a čl. 13 ústavy“ (m. m. PL. ÚS 11/08, pozri bod 64). Z rovnakých dôvodov ako pri čl. 39 ods. 1 ústavy ani prístup k právu podľa čl. 41 ods. 8 ústavy nie je zabezpečený spôsobom súladným s čl. 12 ods. 2 ústavy.

**IV.4. K zvyšným častiam návrhu:**

70. Námietky nesúladu napadnutého ustanovenia s čl. 1 ods. 1 ústavy nie sú v návrhu na začatie konania ani v replike navrhovateľa spojené s autonómnou právnou argumentáciou; navrhovateľka, resp. navrhovateľ odkazujú na právny štát vždy len v spojení so všeobecným princípom rovnosti a zákazom diskriminácie, t. j. s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy.

71. Akcesoricky vo vzťahu k čl. 12 ústavy sa v návrhu odkazuje aj na čl. 13 ods. 2 a 3 ústavy. Vo vzťahu k čl. 13 ods. 2 ústavy („*Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.*“) ústavný súd nenachádza relevantnú vecnú súvislosť s napadnutým ustanovením, ktoré prístup k označeným základným právam reguluje zákonom. Ustanovenie čl. 13 ods. 3 ústavy („*Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.*“) takúto súvislosť síce vykazuje, v kontexte predmetu konania však nedisponuje žiadnou pridanou hodnotou, ktorá by jeho posúdenie činila účelným.

72. Ústavný súd takisto nepovažoval za nevyhnutné podrobne sa zaoberať argumentáciou účastníkov konania týkajúcou sa príslušnej smernice Európskej únie a súvisiacej judikatúry Súdneho dvora. Charta základných práv Európskej únie nebola v návrhu vymedzená ako súčasť referenčných noriem, pričom aspekty súvisiace s úniovou legislatívou a judikatúrou boli v konaní uplatnené len doplnkovo a v obmedzenom rozsahu, takpovediac na margo témy. Vo vzťahu k predmetu konania tak postačovalo a bolo účelným jeho posúdenie v perspektíve vnútroštátnej ústavnej úpravy a jej ustáleného výkladu ústavným súdom s primeraným zohľadnením relevantnej judikatúry ESĽP.

73. Z uvedených dôvodov ústavný súd o návrhu rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku.

**V.**

**Účinky nálezu a právny názor ústavného súdu vo vzťahu k uvedeniu právnych predpisov do súladu**

74. Podľa čl. 125 ods. 3 ústavy ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

75. Podľa čl. 125 ods. 6 ústavy rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odseku 1 sa vyhlasuje

spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzné.

76. Právny názor, ktorým je zákonodarca v dôsledku vyhlásenia tohto nálezu viazaný pri plnení svojej povinnosti uviesť zákon do súladu s ústavou [čl. 125 ods. 3 veta druhá ústavy, § 91 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde")], spočíva v potrebe odstrániť nerovnaké zaobchádzanie na základe pohlavia v prístupe osôb, na ktoré sa vzťahuje zákon o sociálnom zabezpečení policajtov, k nároku na materské v prípade osobnej starostlivosti o dieťa po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu. Je vecou zákonodarcu, akým konkrétnym spôsobom túto nerovnosť odstráni, z odôvodnenia nálezu však vyplýva ako zrejmé, že nerovnaké zaobchádzanie je v danom prípade dôsledkom neúplnej legálnej definície pojmu „policajt alebo profesionálny vojak, ktorý prevzal dieťa do osobnej starostlivosti", v ktorej z ústavne neprípustných dôvodov absentuje úprava zakladajúca nárok otca – policajta/vojaka na materské v prípade, ak má dieťa najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu v osobnej starostlivosti a matka nepoberá materské alebo rodičovský príspevok na to isté dieťa.

77. Ústavný súd si uvedomuje, že derogačné účinky jeho nálezu vo vzťahu k napadnutému ustanoveniu by bez podrobnejšieho určenia týchto účinkov mohli viesť k nejednotnému, prípadne nepredvídateľnému uplatňovaniu zákonnej úpravy vo vzťahu k otcom – policajtom/vojakom. V § 10 ods. 10 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov totiž zostáva zachovanou podmienka, v zmysle ktorej je nárok týchto otcov (a spolu s nimi aj nárok policajtiek/vojačiek, ktoré nie sú matkami, a policajtov/vojakov, ktorí nie sú otcami, ale dieťa prevzali do osobnej starostlivosti) podmienený rozhodnutím príslušného orgánu o prevzatí dieťaťa do osobnej starostlivosti. Táto podmienka má vo vzťahu k osobám, ktoré nie sú rodičmi a ktoré sa osobnej starostlivosti o dieťa ujímajú na základe rozhodnutia príslušného orgánu, svoj praktický význam a ústavný súd nepovažuje za vhodné ani primerané uplatniť voči nej postup podľa § 89 zákona o ústavnom súde, t. j. rozšíriť derogačné účinky nálezu aj na túto podmienku.

78. Ústavný súd považuje za účelné vysloviť, že súčasťou jeho právneho názoru podľa tohto nálezu je požiadavka ústavne konformného výkladu § 10 ods. 10 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov, a to v podobe, v ktorej sa podmienka upravená v časti slov „*... odo dňa rozhodnutia príslušného orgánu o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti*" uplatní výlučne vo vzťahu k tým policajtom/vojakom, ktorí nie sú otcami daného dieťaťa (a logicky aj vo vzťahu k policajtkám/vojačkám, ktoré nie sú matkami daného dieťaťa). Na nároky otcov – policajtov/vojakov sa tak bude vzťahovať všeobecné pravidlo ustanovené v § 103 ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov v znení: „*Nárok na dávku nemocenského zabezpečenia, úrazového zabezpečenia a výsluhového zabezpečenia vzniká odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom.*", pričom vo vzťahu k otcom je vznik nároku podmienený súčasným splnením i) podmienky osobnej starostlivosti o dieťa najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu a ii) podmienky nepoberania materského alebo rodičovského príspevku na to isté dieťa matkou.

79. Takýmto rozhodnutím a v ňom obsiahnutým právnym názorom sa pre príslušné orgány aplikácie práva vytvára priestor, aby po strate účinnosti napadnutého ustanovenia uplatňovali zákon o sociálnom zabezpečení policajtov ústavne konformným spôsobom, a zároveň sa zákonodarcovi poskytuje príležitosť, aby svojou normotvornou činnosťou napravil legislatívne opomenutie, ktoré vo svojich účinkoch zakladá ústavne neprípustné nerovnaké zaobchádzanie, a predmetnú zákonnú úpravu v súlade s právnym názorom ústavného súdu upravil do podoby zodpovedajúcej požiadavkám ústavy.

**Poučenie:** Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

**V Košiciach 11. februára 2026**

**Ivan Fiačan v. r.**
**predseda Ústavného súdu**
**Slovenskej republiky**

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky, správca obsahu a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je
Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska 71, 813 11 Bratislava,
tel.: +421 2 888 91 864, +421 2 888 91 865, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.